

kat. Az állampolgárok információtól való megfosztása a Függetlenségi Kiáltványban lefektetett jogaiktól fosztaná meg őket.

BERNARD OSTREY miniszterhelyettes szerint az új könyvtári és információs szolgáltatások a kisebb nemzetek függetlenségét veszélyeztetik. Kölcsönösen figyelembe kell venni a gazdasági és kulturális hagyományokat és nem megengedhető, hogy a kisebb nemzetek az ismeretek passzív befogadóivá váljanak.

/BEARD, M.: *White House Conference on Library and Information Services. = Information Retrieval and Library Automation*, 15. köt. 6. sz. 1979. p. 1–7./

/Report on the White House Conference. = *Advanced Technology Libraries*, 8. köt. 12. sz. 1979. p. 6–8./

(Szabolcsi Lászlóné)

A svéd országos dokumentációs központ tevékenysége

A svéd Királyi Műszaki Intézet Könyvtára (*Royal Institute of Technology Library, KTHB*) részeként 1967-ben alakult meg az Információs és Dokumentációs Központ (*Information and Documentation Center, IDC*). Az IDC létszáma 25 fő.

A stockholmi KTHB–IDC fő feladata a számítógépes tudományos és műszaki információellátás országos méretű biztosítása és gondozása. Ezen belül mind a szelektív információterjesztési (SDI), mind a retrospektív információkeresési szolgáltatást ellátja. Az intézmény kiegészítő feladatai közé tartozik a számítógépes információs rendszerek fejlesztése, a közvetítők (profilszerkesztők) és a felhasználók oktatása, valamint információs rendszerek szervezése bel- és külföldön.

1973-ig az IDC fő tevékenységi köre a mágnesszalagos adatbázisokon alapuló szelektív információs szolgáltatás volt. Az ugyancsak Stockholmban működő Orvosi Információs Központtal (*Medical Information Center*) együttműködésben jelenleg több mint 20 adatbázist dolgoz fel SDI szolgáltatások céljából. Az egyéni SDI profilok száma mintegy 2000; egy részüket ma már – a decentralizálás következtében – több helyi központban kezelik. A feldolgozáshoz az IDC-ben kifejlesztett EPOS–VIRA programcsomagot használják.

1972-ben a Központ az on-line számítógépes információkeresést is meghonosította, csatlakozva az ESA–IRS (*European Space Agency – Information Retrieval Services*) on-line hálózatához, amelynek központja az olaszországi Frascatiban van. Kezdetben bérelt vonallal és bérelt terminállal oldották meg az összeköttetést. Az

on-line információkereséshez a QUEST rendszert használják.

Ma az on-line retrospektív keresés az IDC legnépszerűbb szolgáltatása. 1976-ban a rendszert bővítették és decentralizálták; az ESA–IRS Stockholmban üzembe helyezett koncentrátorán keresztül a szolgáltatást egyre több svédországi és finnországi felhasználó is igénybe veheti. A frascati központ adatbázisai a koncentrátoron keresztül kapcsolt vonalon férhetők hozzá a tetszőleges helyre telepített terminálok révén.

Jelenleg a telefonkapcsolatot 150 felhasználó veszi rendszeresen igénybe. A koncentrátor 1979-ben hét 300 bit/s sebességű és két 1200 bit/s sebességű egyidejű hozzáférést tett lehetővé.

Az IDS rendszeres oktatást fejt ki az egyetemi hallgatók körében. Gyakran szervez QUEST tanfolyamokat, adatbázis-használati tanfolyamokat, demonstrációkat stb. Az IDC ellátja a svéd EUSIREF (európai tudományos információs forrástájékoztató) központ szerepét is.

Az IDC a nemzetközi erőfeszítésekből sem marad ki: részt vesz Portugália és Tanzánia információs és dokumentációs szolgáltatásainak szervezésében, fejlesztésében.

/News and Views, 5. köt. 2. sz. 1980. p. 7./

(Roboz Péter)

Könyvtárak mint speciális információs rendszerek

A könyvtárak szerepének értékelése az elmúlt évtizedekben sokat változott. A korábban általános felfogás szerint a könyvtárak fő feladata az információ tárolása volt, ma a hangsúly egyre inkább az információ szolgáltatására helyeződik át. Egyre több tanulmány elemzi a felhasználók információs szokásait. E kutatások eredményei visszahatnak a könyvtárak szervezésére.

W. KUNZ és H. RITTEL szerint egy rendszer akkor nevezhető információs rendszernek, ha hozzásegít az informáláshoz, s nem pedig akkor, ha csak információt hoz létre, illetve foglal magába.

A könyvtár mint szolgáltató intézmény a következő feladatokat látja el:

- a) az irodalom rendelkezésre bocsátása,
- b) tájékoztatás az irodalomról,
- c) tájékoztatás tárgykörökről, tényekről, adatokról.

Egyre nagyobb szükség van a könyvtárak együttműködésére, a könyvtárközi kölcsönzés rendszerének minél hatékonyabb megszervezésére. Minden könyvtár tekintse magát a hálózat részének és törekedjék arra,

hogy kölcsönösségi alapon mind jobban segítse a hozzá forduló könyvtárakat.

A könyvtárak *aktív, passzív, intermediáris* (közvetítő) módon szolgáltatnak információt.

Az *aktív* információszolgáltatás elsősorban az irodalom tartalmi feltárását tűzi ki célul, valamint bizonyos szakterületek irodalmának dokumentációs feldolgozását (pl. a könyvtári állomány alapján összeállított regionális bibliográfiákat, valamint a szelektív információterjesztést).

A *passzív* információszolgáltatás információs eszközöket, bibliográfiákat tesz hozzáférhetővé.

Az *intermediáris* információszolgáltatás továbbítja bizonyos szakterületek dokumentációs és információs központjainak eredményeit.

Kiemelkedő fontosságú a könyvtárak és a dokumentációs központok együttműködése. A könyvtár feladata az irodalom gyűjtése; ezt a dokumentációs központ értékeli, majd felhasználásával információt szolgáltat. A dokumentációs központ használhatósága megnő, ha a feldolgozást kiterjeszti a nem-hagyományos dokumentumtípusokra (pl. konferenciaanyagok, disszertációk stb.) is.

Meg kell szervezni, hogy az olvasó az általa keresett anyag lelőhelyére, illetve hozzáférhetőségére vonatkozólag minél előbb információt kapjon. Ezt a keresési stratégiát oktatni kellene a felhasználók körében.

Az egyetemi könyvtárak esetében a tanszéki könyvtárak támaszkodnak a központi könyvtárra, az pedig nyújtson szolgáltatásokat a tanszéki könyvtáraknak is, és velük együttműködve fejtsse ki egyéb tevékenységét.

Ma még a könyvtárak zöme *hagyományos eszközökkel szolgáltat információt.* Ha figyelembe vesszük az adatbankok alkalmazásának korlátait, ez nem is olyan nagy hiba. A jelenlegi kísérletek arra engednek következtetni, hogy nincs messze az az idő, amikor már az adatbankokat is hatékonyabban lehet majd felhasználni könyvtári célokra.

/KAEGBEIN, P.: Libraries as special information systems. = Special Libraries, 69. köt. 12. sz. 1978. p. 493–498./

(Pröhle Éva)

Az Economist Intelligence Unit új szolgáltatása

A TMT 1979. februári számában (p. 65–70.) részletesen bemutatuk a londoni *Economist Intelligence Unit (EIU)* nevű nemzetközi gazdaságkutató és tanácsadó szervezetet.

Most a szervezet azzal hívja fel magára a figyelmet, hogy új információs szolgáltatást vezet be *International Economic Appraisal Service (IEAS, Nemzetközi Gazdasági Becslések)* elnevezéssel. Az 1980. május 15-én induló szolgáltatás két gondolat összekapcsolásán alapul.

1. Egyrészt annak az – igaz nem új keletű – ténynek a felismerésén, hogy napjaink világgazdasági környezetének rohamos változásai, az ehhez való alkalmazkodás, a sikeres üzletpolitika stb. megvalósításához *állandóan friss információkra*, illetve azok feldolgozására és értékelésére, valamint *gyors hozzáférhetőseget biztosító információs rendszerekre* van szükség.

A bankok és egyéb pénzügyi intézmények állandóan igényt tartanak arra, hogy figyelemmel kísérhessék azoknak az országoknak gazdasági és politikai életét, amelyeknek kölcsönöket, hiteleket nyújtanak; a kereskedelmi és hitelügyi minisztériumok számára elengedhetetlenek az up-to-date információk a partner országokról; az ipari és kereskedelmi vállalatok sem nélkülözhetik az egyes országok gazdasági mutatóinak az ismeretét a kulcspiaccok megszervezéséhez vagy új piacok felfedezéséhez.

Vagyis, az egyre bonyolultabb környezet megismerésének előfeltétele a vállalatok, intézmények stb. intelligens viselkedése, *a döntésekhez szükséges információk ismerete.*

Mindenki által ismert tény, hogy a friss adatok megszerzése még a fejlett technika esetén is gyakran nehézkes és időtrábló. *A hivatalos nemzetközi adatok a publikálás idejére esetenként már többé-kevésbé érvényüket is veszítették.* Különösen vonatkozik ez a fejlődő országok állandóan változóban levő világára, ahonnan az adatok igen körülményesen „áramlanak ki”, pedig napjainkban a harmadik világ piaci fontos szerepet játszanak mind a szocialista, mind pedig a tőkés országok kereskedelmi és gazdasági életében.

2. Az új szolgáltatás létrejöttének további meghatározó indítéka az EIU közel 35 éves munkásságában rejlik. Mint a világ egyik nagymúltú és hírneves nemzetközi gazdaságkutató intézménye, alapítása óta (1946) folyamatosan *céljának tekinti a világ országainak makroökonomiai szintű politikai, gazdasági elemzését.*

Ez a munka az elmúlt évtizedek folyamán két, a most meghonosodó új szolgáltatás szempontjából alapvető eredményt hozott:

a) az EIU széles körű kapcsolatrendszerrel épített ki a nemzetközi hitelfolyósító szervekkel, bankokkal, nemzeti kormányokkal, ipari és kereskedelmi cégekkel;

b) létrehozott egy 160 országra kiterjedő, makroökonomiai szintű információkat tartalmazó kiadványsorozatot (*Quarterly Economic Review*), amelyet 25 éve megszakítás nélkül publikál.

Az EIU tehát mindenképpen számottevő makroökonomiai *információs bázissal* és a világ legtöbb országára